

המאור שנתורה

אלה הדרך, לכו בה. ואת המעשה אשר יעשו

עלון באגדה ובהלכה מענייני המועדים והזמנים

קרבתו המקום לעבודתו

את הדרך

מורנו הרה"ג ר' יהודה אהרן שורץ שליט"א

זרה. בשלמא גנאי העבודות היינו שזה מעלת הגאולה שהיו עבדים והקדוש ברוך הוא גאלנו מזה אבל שהיו ע"ז מה מעלה יוצא מזה.

ונראה שבאמת גאולה משעבוד הגוף של בני ישראל לא היה יכול להתקיים ללא גאולת הרוח, דכדי להפרידם מהמצרים בגוף להוציאם מתחת סבלות מצריים, היה על בני ישראל להיות בדרגה אחרת להיות נפרדים מהמצרים ברוחם. והיינו פדות נפשנו. וזה שמזכירים את הגנאי השני היא גלות ושיעבוד הנפש של עם ישראל, ומזכירים שהיו אבותינו עובדי עבודה זרה דהיינו שהיה שייכות לעם ישראל עם העבודה זרה. ולכן ביקש לעקור הכל על ידי שבני יעקב ידבקו בעבודה זרה ויאבדו את מעלת האבות שפרשו ממנה והכירו את הקדוש ב"ה.

והביא הרמב"ם להלכה (בפרק ז הלכה ד) וז"ל וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, כיצד, מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועני אחר ההבל ורודפני אחר ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבתו ליחודו, וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו, והוא שידרוש (דברים כ"ו) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה, וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.

ומבואר ברמב"ם שמתחיל בגנות שעובדי עבודה זרה היא פרשת הביכורים ארמי אובד אבי והיינו שמפרש שביקש לעקור את הכל היא עקירת הדת ע"י העבודה זרה, ואם בני ישראל לא היו נפרדים ברוחם לא יכלו להיגאל ממצריים ובאמת כשנגלה הקב"ה למשה רבינו והכינו לשלחו לגאול את עם ישראל. השיב לקב"ה ותמה כיצד יתכן גאולה בעוד עם ישראל הוא עובדי ע"ז, ועל זה השיבו הקב"ה תעבדון את האלוקים בהר והיינו שמהותם שונה והם יפרדו מהעבודה זרה ויתנתקו ממנה לעבוד את השם. וזאת היתה טענת מידת הדין דאף שאינם אשמים מ"מ אין להם מציאות עצמית שהרי הם נהגים כמצריים ואין זה זרעו של אברהם. ויותר מכן שהרי כבר לא היו משועבדים ואף על פי כן לא היו מעולים בדרגתם.

וממילא נבין דזה החסבר בקרבת הר סיני שהקב"ה הקריב אותנו להר סיני בזה הופסקה זוהמתן ונתנתקו מדרכי האומות, ולא נשאר להם קשר עם העבודה זרה וזה דבר נוסף על קבלת התורה, ועל דרגה ומצב מרומם זה שעם ישראל זכה לו על ידי שהם הכריזו נעשה ונשמע קבלו לב חדש ורוח חדשה של קירבה להר סיני.

לכן באמת נקרא חג המצות שלא הספיק בעקם היינו שלא השפיעה עליהם המציאות של הגלות עד כדי החמצה שלא נהפכו לגמרי כאומות העולם שאז לא הייתה להם תקנה כלל.

חג הפסח נקרא בלשון התורה חג המצות ואף שאין חיוב לאכול מצות כל שבעת הימים מכל מקום התורה קבעה שמו חג המצות ויש להתבונן בדבר זה בשלמה חג הפסח יש בעניין הפסח את ההצלה של עם ישראל שהשם דילג על היהודים ולא נתן למשחית לבוא להרוג בבני ישראל. ואף שגם זה עדיין לכאורה לא מגלה את כל עניין החג שזה הגאולה השלימה והיציאה מעבודת מצרים.

אך חג המצות שזה שם החג בתורה עריך ביאור, ובהגדה של פסח אומרים מצה זו שאנו אוכלין על שום מה. על שום שלא הספיק בעקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד. שנאמר (שמות י"ב) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמחמה וגם צדה לא עשו להם. וזקוני שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק ט"ו את חג המצות על שם יציאת מצרים לחרות.

וצריך לבאר מה כל כך נקודה חשובה שלא הספיק בעקם להחמיץ לייחד בזה את שם החג.

עוד יש לעיין שמוצא בזה"ל שמידת הדין קטרגה שבני ישראל הם מתנהגים כגויים עובדי עבודה זרה וכו' ואין להם זכות להיגאל. ולכאורה מה יש להשוות בינם לבין המצרים שעם ישראל היה כבוש מתחת ידי המצרים נתונים בקושי השעבוד ולכן לא היו בדרגה רוחנית ואין עליהם טענה. עוד יש להתבונן בעניין זכירת מעמד הר סיני שהוא עניין נוסף על מתן תורה כמו שאומרים בהגדה אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו. היינו שיש לזה חשיבות מיוחדת לקרבה להר סיני אף בלא נתינת התורה.

וכן במדרש איכה מה אדמה לך לאיזו אדמה דמיתי אתכם, לאיזה אדמה גאלתי ביד חזקה והבאתי על אויביה עשר מכות, לאיזו אדמה קרעתי היס והורדתי את המן והגזתי את השלל והעליתי להם את הבאר, לאיזו אדמה הקפתי ענני כבוד, וקרבתו לפני הר סיני, ונתתי להם תורת. ורואים שהמדרש הזכיר קירוב לפני הר סיני בנפרד ומעלת נתינת התורה.

וכן מובא להלכה במגן אברהם מהאליה רבה (סימן ס') כתב בכונות ור"מ טרינקול ע"א שיש לכוון בברכת אהבה רבה כשיאמר ובנו בחרת, יזכור מתן תורה. וקרבתנו, מעמד הר סיני. והיינו שהוא דבר בפני עצמו קרבה לפני הר סיני.

ונבאר בעור השם דהנה אמרו חז"ל (פסחים קטז), מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ולחד מ"ד גנות הוא בתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו וכו'. יש להתבונן בדבר זה מאי כולי האי לפתוח בגנאי בתחילה היו עובדי עבודה

הודעה משמחת

בימי חול המועד תתקיים קבלת קהל ע"י מורנו הרה"ג ר' יהודה שורץ שליט"א רב שכונת הצפון

בין השעות 10.00 ל- 11.30 בביתו רח' בעלי התוספות 6 אלעד

קו חדש לשאלות 0527128575

ונראה דזה החיוב מה שמזכירים ומחויבים לראות בכל דור ודור כאלו הוא יצא ממערים, כיון שצריך להישאר עם גאולת הרוח שביציאת מערים להתנתק מהגלות הרוחנית בה שרויים, כיון שאם לא כן מאי אהנו לן יציאת מערים שהרי לשעבוד הגוף חזרנו ולקינו עוד בכפלים. אלא הגאולה העיקרית והסיבה להשלמת גאולת הגוף השלימה לעתיד לבוא תלויה בגאולת הרוח. ולזה צריך לייחל ולעפות. ולכן הזכירו בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו. ולא אמרו בכל הדורות, דבכל דור יש לו את גלותו הרוחנית המיוחדת לו דור דור וניסיונותיו.

וכבר אמרו חכמינו ז"ל במסכת ברכות (דף י"ז ע"א) רבי אלכסנדר בתי דמצלי אמר הכי: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעבך, שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם, ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. השעבוד של המלכויות שרוצים לבטל אותנו מהתורה והיצר הרע הם המעכבים אבל באמת רצוננו לעשות רצונך. להיות גאולים בני חורים חירות הרוח. ובה כל יראי השם שווים ברצון ובאמירה של רצוננו לעשות רצונך.

ובימים ההם התחיל פרעה אם עצת השוויון בנטל לבש בגדי עבודה והראה דוגמא למופת כמבואר במדרש במדבר רבה (פרשת בהעלותך פרשה טו) בשעה שאמר פרעה (שמות א) הבה נתחכמה לו ושימו עליו שרי מסים קבץ את כל ישראל ואמר להם בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה היינו דכתיב ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך בפה רך. נטל סל ומגרפה מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה ועושה בלבנים ולא היה עושה מיד הלכו כל ישראל בזריזות ועשו עמו בכל כחון לפי שהיו בעלי כח וגבורים כיון שחשכה העמיד עליהם נוגשים ואמר להם חשבו את הלבנים מיד עמדו ומנו אותם ואמר להם כזה אתם מעמידים בכל יום ויום מינה את הנוגשים של מצרים על השוטרים של ישראל והשוטרים התמנו על יתר העם. ולאחר מכן שויון של מלאכת נשים לאנשים ומלאכת נשים לאנשים כמבואר בגמ' (סוטה דף י"א ע"ב) ובכל עבודה בשדה. את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. קושי הגלות ושיא הרשעות.

וכמו כן כיום מעלים טענות אלו מתוך שנהא ומתוך קנאה. וניתן להליץ על בדברי המדרש במדבר רבה (מטות פרשה כב) לתת נקמת ה' במדין הקדוש ברוך הוא אמר נקמת בני ישראל ומשה אמר נקמת ה' במדין, אמר הקדוש ברוך הוא להם אינו אלא דיקן שלכם שגרמנו לי להזיק אותן אמר משה רבון העולמים אם היינו ערלים או עובדי עבודת כוכבים או כופרי מצות לא היו שונאין אותנו ואינו רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו הלכך הנקמה שלך לתת נקמת ה' במדין. וכן הוא במדרש תנחומא פרשת מטות סימן ג'.

כל מה שיש להם נגד הוא בגלל התורה והמעוות. ואל יהו בדברי שקר אמר פרעה, זאת ההתייחסות לדברי תורה ע"י אדם שחי לא ידעתי את השם. כמו"כ כיום אומרים על לימוד תורה, הרי ההבל פה שיוצא מלימוד השור שנגח את הפרה. הוא המגן הוא המציל והוא המשפיע כל טוב לו ולכולם. וכנגד אותו דיבורי רהב של אל יהו עלינו להתחזק בלימוד התורה בפרט בימי חול המועד היא המנוחה והנחלה לימוד התורה.

הנה תנא במסכת אבות פרק ג' רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות וכו'. אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא: ופירש ר' עובדיה מברטנורא והמבזה את המועדות, ימים של חול המועד, עושה בהן מלאכה או נוהג בהן מנהג חול באכילה ושתייה:

ובספר שבולי הלקט (סדר פסח סימן רכ) ר' אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות כו' ופירוש רבינו שלמה זצ"ל המבזה את המועדות שעושה בהן מלאכה ושנוהג בהן מנהג חול באכילה ושתייה שאין נוהג בהן כבוד כראוי. והיא המבזה את המועדות בחולו של מועד קאי דאי בימים טובים פשיטא דאסרי במלאכה. והיינו שלמדו דיבוי המועד הוא במלאכה, ושארן מכבדין אותו במאכל ומשתה.

ובספר מילי דאבות מאחד מהראשונים הוסיף "ומכלל הביזוי הנמנע בהם מלקרוא בתורה ומשמע הדרשה". והוא כדברי הירושלמי הובא הגהות הרמ"א על המרדכי מסכת מועד קטן הלכות חול המועד (רמז תתנג) אמר רבי אבא אלו היה לי מי שימנה עמי הייתי מתיר לעשות מלאכה בח"ה כלום אסור אלא שיהא אוכלין ויגעים בתורה ואתן אכלין ופחזין מכאן שטוב לעסוק בתורה בח"ה: והיינו שצריך גם להרבות בתורה בחול המועד.

וחומרת הדבר של ביזוי המועדות נלמד מהפסוקים של פסח ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המבזה את המועדות, כאלו עובד עבודה זרה, שנאמר (שמות לד) אלקי מסכה לא תעשה לך וכתוב בתריה את חג המצות תשמר. (פסחים דף ק"ח ע"א).

ביאור ענין זה כתב המאירי (אבות פ"ג) באפן נפלא וז"ל המבזה את המועדות יורה עליו שהוא כופר במופתו ובשינוי הטבעים שרוב המועדות באים בגללם והוא אומרם פסחים (ק"ח א') כל המבזה את המועדות כאלו עובד עבודה זרה כתיב אלקי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור וכן שיבא מזה לידי כפירת חידוש העולם כאומרם ז"ל בתורת כהנים פרשת אמור (פ"ט ה"ז) מה ענין שבת אצל מועדות מלמד שכל המבזה ומחלל המועדות כאלו מחלל את השבת.

ובעניני מלאכה בחול המועד כתב השולחן ערוך (סימן תקל) חול המועד אסור בקצת מלאכות, ומותר במקצתן. הגה: לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר.

וכתב המגן אברהם משמע דסבירא ליה שמלאכת חול המועד דאורייתא אלא שמסרו לחכמים והב"ח הכריע כהרמב"ן שכל שאינה צורך המועד ואינה דבר האבד אסור מדאורייתא ע"ש. ובסי' תקל"ח משמע דסבירא ליה להרב"י שמלאכת חול המועד הם דרבנן ועכ"פ עונשו גדול דאמרינן המחלל את המועדות כאלו עובד ע"א ופירש"י דהיינו חול המועד.

ויש שלש דעות בענין אסור מלאכה בחול המועד כמו שהביא הפרי מגדים משמע שלש שיטות, א. חול המועד מדרבנן וקרא אסמכתא. ב. מן התורה ומסרם לחכמים, ואפשר אין בו רק אסור תורה לא לא ועשה ככל דבר הבא מריבוי. ולהרמב"ן ז"ל משמע דמן התורה הוא בלא כל מלאכה לא תעשו לרבות חול המועד, ודבר האבד ולצורך המועד שרי, דאם לא כן מה איכא בין יום טוב לחול המועד, משמע שאין חילוק בין יום טוב לחול המועד בלא.

ומסיים הפרי מגדים ואם כן אם חלל חול המועד במלאכה שאסור בחול המועד הוה בספק פסולי עדות, עיין חושן משפט ל"ד ובאבן העזר מזה, וצ"ע בזה.

וכן בביאור ההלכה האריך לפרט ולדון בדברי הראשונים ודעתם וסוף דבריו כתב וז"ל הנה לפי דעת כל הפוסקים האלו כשיוזמן איזה ספק במלאכת חו"מ ולבד מהדברים שלדעת הרמב"ן והרשב"א הם דרבנן צריך להחמיר דהוא ספק בשל תורה. ועיין לקמן בסימן תקל"ז בבה"ל דיש חילוקים בענין זה ואף דמשלחן ערוך לקמן (סימן תקל"ו) בסופו דפסק כרב אמי להקל נגד ר"ה וכן בסימן תקל"ח ס"א ובסימן תקל"ט ס"ו משמע דלהלכה תפס כשיטת המקילין דעיקרו הוא דרבנן אפשר שלא ראה כל הני ראשונים שהבאתי ועכ"פ אין למחר להקל כ"א לצורך גדול:

ויעיין בביאור ההלכה תקל"ו שדן לאסור אפילו במלאכת חוצאה ובמלאכת מחמר.

ויש חמשה דברים שהותרו במועד כמ"ש הגר"א בביאורו והם א' דבר האבד. ב' צרכי רבים. ג' מעשה הדיוט. ד' צרכי המועד. ה' בשביל פועל שאין לו מה יאכל.

ומ"מ יש הרבה תנאים לכל אחד מההיתרים הללו ונפרט קצתם.

בדבר האבד מבואר שטורח גדול לא הותר כמבואר בשו"ע (תקל"ז א-ב) וכשאפשר על ידי שינוי צריך לעשות בשינוי כמו שכתב בשער הציון (תקמ"ה כ"ג). וגם מהו דבר האבד צריך לאמוד מהו גודל הנזק כדי שיחשב דבר האבד.

והאם ומתי מותר רק בעינעה. כמבואר בסי' תקל"ז ביה"ל ד"ה דבר האבד, ובריטב"א מו"ק י"ב ע"ב. (ע"ש שו"ע תקל"ז א' מהברכ"י לגבי פועלים שמשלם להם). ומניעת רווח אינו מתיר מלאכה מפני דבר האבד.

ובענין זה יש חידוש בתוס' פסחים (דף נה ע"ב) ד"ה עולי רגלים מתקנים מנעליהן כתבו מהכא משמע בהדיא דאסור לתקן מנעלים בחו"מ דלא היתירו אלא לעולי רגלים דווקא ואין לומר דדבר האבד הוא שמא יקרעו יותר דהא יכול לקנות חדשים.

והוא חידוש שצריך לקנות מנעלים לשם כך שלא יהיה דבר האבד ודנו בחידוש זה ש התוס' ומ"מ חזו"ן דלא בכ"א שרי בדבר האבד.

וכן בענין של צרכי רבים צריך שיהיה צורך של הגוף אבל בית הכנסת אסור כמו שהביא הב"י סימן תקמ"ד בשם הרשב"א. הו"ד ברמ"א וזה אף אם יגמר במועד דכשלא יגמר אסור אף צורך הרבים במעשה אומן. וכתב הערוך השולחן (סימן תקמ"ד) ובאמת יש להתרחק מזה ומימינו לא שמענו

הגאון ר' דוד דרעי שליט"א רב בית הכנסת נחלת בנימין אלעד

איסור נגיעה והנאה בחמץ בפסח, איסור בנתניה לאחר או לבעל חי, ודין הנתינה במקום מצוה, הנ"ל ביו"ט שני של גלויות.

לאוכלו, וביאר שתי טעמים לחלק בין פסח ליוה"כ. א. משום שבפסח הוא אוכל שאר דברים, ולכן חיישינן שיאכל גם את החמץ, מה שאין כן ביום הכיפרים שנמנע מכל דבר אכילה ושתייה.

ב. משום שאימת יום הדין עליו לא חיישינן שישכח ויאכל. [ומצאנו דאימא גורם נאמנות ומונע עבירות, ירושלמי מסכת דמאי פ"ד ה"א אימת שבת על הארץ. ובמסכת שבת דף מא ע"א כיון דבעיתי, לא מנסכי דהיינו שהגויים לא נוגעים ביין בשעת פחדם ויעויין שם בכל הסוגיא].

אלא שיש להקשות מדין תמא שאכל את הקודש דתנן בכריתות [פ"א משנה א'] שחייב כרת, וא"כ מדוע שלא יהול דין כפיית כלי על בשר קדשים, שהרי הוא גם בכרת וגם לא בדיליה מיניה אינשי.

וצריך ליישב דשאני קדשים כיון שבדיליה מיניה אינשי, וכדאיתא בפסחים (ו.) שהקדש לא צריך מחיצה כיון שבדיליה מיניה אינשי, וכן אדם שנודר יוצר על החמץ שם של הקדש וכמ"ש בשמחת מיכאל על השו"ע ח"א סי' ס"א, ועיי"ש.

וע"ע בביה"ל [סי' תמ"ג ס"א בד"ה ואפילו] שהביא בשם האחרונים, שמטעם זה אסור גם להריח חמץ בפסח, והביא דלחד מ"ד בחמץ אמרינן ריחא מילתא היא משום שנאסר במשהו, ועוד טעם הביא (שם) דשמא יבוא לאכלו משום שלא בדילי מיניה אינשי כל השנה, ולגבי הרחת פת חמץ בפסח תליא בפלוגתא האם דבר שלא עומד להרחה אי שרי או לא.

והנה פסק השו"ע [סי' תמ"ו סעיף ג'] וז"ל, גגו של אינו יהודי שהיה סמוך לגגו של ישראל, ונתגלגל החמץ מגגו של אינו יהודי לגגו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, ואם היה שבת או ביום טוב כופה עליו כלי עכ"ל.

והביא המשנ"ב [שם ס"ק י'] שדוחפו בקנה משום שאסור ליגע בו בידים דלמא אתי למיכל מיניה, והקשה שהרי קיי"ל שהמוצא חמץ ברשותו בחול המועד מטלטלו ושורפו הרי שמותר ליגע בידים ולא חיישינן דילמא אתי למיכל וכמבואר (שם) בסעיף א', ותירץ דהתם שאני דכיון שהוא מחזר עליו לשורפו לא חיישינן שמא ישכח ויאכלנו, מה שאין כן בנתגלגל חמץ של הגוי אינו מחזר עליו לשורפו, ועיי"ש.

וכן מבואר בביאור הלכה [ריש סי' תמ"ו, בד"ה בביתו] שיש איסור להגביה חמץ שמוצא ברשות הרבים אלא אם כן דעתו לשורפו, וכמש"נ בדעתו לקמן בס"ל"ה ועיי"ש.

ונהדר למילתא קמייתא האם יש היתר לבן חוץ לארץ ביום טוב של גלויות להאכיל את אמו הגרה בארץ ישראל חמץ

מעשה שהיה בתלמיד חכם אחד שהיה גר בחוץ לארץ והתארח בארץ ישראל בימי הפסח, ואמו היתה מבוגרת בבית אבות שהיו צריכים להאכילה ולסעדה, וקיימא לן שבן חוץ לארץ עושה יום טוב שני דגלויות וגם שביעי של פסח, וביום השמיני של החג הרי הוא פסח בשבילו, והיה נוהג להאכיל את אמו כל יום מימי החג, וביום השמיני של החג הוציאו בבית האבות את כל כלי החמץ וארוחת הבוקר היתה חמץ, ויש לדון האם יש היתר לבן להאכיל את אמו חמץ, וכן יש לברר איסור נגיעה והרחה בחמץ בפסח. [ואין לומר דאתי עשה של כיבוד אב ואם ודחי איסור דרבנן, דאיירי באופן שכיבוד אב ואם יכול להתקיים על אחרים].

ולפני שנברר ענין זה יש להקדים את קושיית הראשונים בריש פסחים שהקשו, דמאי שנא איסור חמץ משאר איסורי התורה כדין חלב חזיר נבילות וטריפות שלא הצריכו מחיצה, ומאידך הצריכו מחיצה על החמץ, [שאינו זקוק לבערו שהוא של גוי]. ובמוצא חמץ חמץ ביו"ט כופה עליו כלי כדאיתא בסימן ת"א.

וכתבו הראשונים לבאר בזה בכמה טעמים

א. משום חומרת איסור כרת שעל חמץ יש כרת מה שא"כ בשאר איסורים.

ב. משום שלא בדילי מיניה אינשי כל השנה [וכמבואר במשנ"ב סי' ת"מ ס"ק י"ג] דהיינו שכל השנה החמץ הוא היתר גמור. [עוד הסברים נתנו לדבר זה וכתב הרדב"ז (תקע"ו) דאחר כל הטעמים נראה המבורר מהכל מפני שנמשל בו היצר הרע ולכן כ"כ יש קפידא שלא יראה ולא ימצא. וכן הוא במהרי"ל ובמהר"ל].

ולפי זה תיקשי מדוע לא הצריכו חכמים לעשות מחיצה על המאכלים ביום הכיפורים, כיון שגם ביום הכיפורים הוי איסור כרת וגם הוי איסור אכילה דלא בדילי מיניה אינשי כל השנה. ואין ליישב דשאני איסור חמץ שיש בו בל יראה ובל ימצא, שהרי גם על חמץ שאינו שלו יש חיוב של כפיית כלי, ודו"ק]. ויש ליישב דשאני יום הכיפורים שצמים ולא אוכלים וממילא בכהאי גוונא לא חששו שמא יאכל וכו', ולכן לא הצריכו מחיצה על המאכלים, מה שאין כן בחמץ שאוכל שאר מאכלים מצה יין וכו' על דא חכמים חששו שמא אתי למיכל חמץ, משום דלא בדיליה מיניה אינשי והצריכו מחיצה.

וסברא זו מצינו במשנ"ב [סי' תרי"ב ס"ק ל"ב] על פסק הרמ"א (שם), שמותר ליגע ביום הכיפורים באוכלין ומשקין וליתן לקטנים, ולא חיישינן שיאכל או ישתה אם יגע, וכתב המשנה ברורה דלא דמי לחמץ בפסח שאסור ליגע בו משום שמא יבוא

סי' ש"כ, והבהמה תהיה אצל הנכרי בפסח, או יקנה לו את הבהמה עם הרפת ביחד דבכהאי גוונא יש להקל, להאכיל את הבהמה ע"י הגוי].

אולם בנידון דידן דהוי אכילה של מצוה מצד כיבוד אב ואם שמאכיל את אמו לפו"ר יש לתלות דתליא בפלוגתא דקמאי הרשב"א והר"ן בנדרים (טו): בד"ה באומר, האם הא דקיימא לן דמצוות לאו להנות ניתנו אמרינן גם כאשר גופו נהנה או לא, דעת הר"ן שאם נדר מהמעיינן שאסור לו לטבול לצורך מצוה, משום שגופו נהנה לטבול, וכאשר גופו נהנה לא אמרינן מצוות לאו להנות ניתנו. אולם דעת הרשב"א והיא דעה מחודשת דשרי, ובכל אופן נקטינן מצוות לאו להנות ניתנו. והקשו כמה קושיות על דברי הרשב"א, ואחת הקושיות על דעת הרשב"א הנ"ל היא מדוע בעינן דרשה להתיר כלאים בציצית, תיפוק ליה שהציצית הוי מצוות עשה, וכל איסור כלאים הוא רק "בהנאה", וכדתנן בברייתא שאם לובש רק כדי להראות או למדוד לא עובר איסור כלאים, וכיון שלדעת הרשב"א בכל אופן אמרינן מצוות לאו להנות ניתנו א"כ כל כלאים בציצית יש להתיר גם ללא דרשה, שאם לובש רק כדי להראות או למדוד לא עוברים איסור כלאים, ויש מהאחרונים שתירצו שכל דברי הרשב"א איירי רק במצוה חיובית שמחוייב לטבול וכו', אולם בציצית הוי מצוה קיומית ובכה"ג הרשב"א מודה שיש לאסור האי הנאה ואכמ"ל.

ולפי"ז בנידוננו לגבי להאכיל את אמו לדעת הרשב"א יש להתיר, וכן לדעת הר"ן דלפו"ר היה נראה לאסור מצד שבגופו לא חל האי דינא של מצוות לאו ליהנות ניתנו בכל זאת יש לחלק דלאו דמי האי הנאה להאכיל את אימו כיון שאינו הנאת "הגוף" כטבילה במעין, שהרי אינו נהנה מגוף החמץ, [וע"ע במה שדנו הפוסקים בדין כלב הרודף אחרי אדם לנושכו, ובא אחר זורק לו חמץ כדי להצילו ויש לדון האם חשיב הנאת הגוף או רק מניעת נזק, ובשם הגר"ש אלישיב זצ"ל הביאו שפסק להתיר כיון שאין כאן הנאה מגוף החמץ אלא רק מניעת נזק בלבד]. [אשרי האיש ח"ג פנ"א אול"א].

שאצלה כבר עבר הפסח, דלכאורה יש לאסור מצד איסור נגיעה בחמץ וכמו שנתבאר לעיל להדיא בדעת המשנ"ב, ואין לחלק דשאני יום טוב שני של גלויות שביום השמיני אין איסור כרת, דסו"ס חל איסור אכילה וכן יש מהפוסקים דס"ל שיום טוב שני שווהו רבנן כיום טוב ראשון לכל דבר, וכמובא במשנה ברורה (שם בס"ק ח') ועיי"ש. [ויש לדון כיון שביו"ט שני של גלויות הוי איסור מדרבנן ואין איסור כרת, א"כ יועיל לעשות "קונם" וכמש"נ בארוכה בשמחת מיכאל ח"א סי' ס"א שעל ידי זה ייחשב כהקדש שאין צריך מחיצה, ובפרט שיש מצוות עשה של כיבוד אב ואם, וצ"ב].

והנה נראה דיש טעם נוסף לאסור להאכיל את אמו כשאצלו פסח והוא מצד "איסור הנאה" בחמץ, וכדפסק השו"ע [סי' תמ"ח סעיף ו'] אסור להאכיל חמצו בפסח אפילו לבהמת אחרים או של הפקר, וביאר המשנ"ב בס"ק כ"ח, שיש לו הנאה וסיפוק במה שממלא רצונו להשביע לבהמה ואפי' הוא של הפקר. [ולהשליך שלא לפני הכלבים או החיות ואחר כך יבואו לאכלו משמע מהשו"ע בסי' תמ"ה סעיף א' דשרי, מהא שפסק שאפשר לזרוק את החמץ לים, והנה המציאות היא שלאחר ההשלכה לים באים דגים לאוכלו וכמבואר במשנ"ב (שם) ס"ק ה' ועיי"ש. ומוכח מהא שאם ישליך לרחוב ואחר כך יבואו הכלבים לאוכלו בכהאי גוונא שרי. וי"ל. וכן דייק בכף החיים תמ"ה ס"ק ז']. ובנידון דידן שמאכיל את אמו לכאורה יש לאסור כיון שיש לו הנאה בזה שמאכילה, ולא גרע ממאכיל כלבים של הפקר שיש לו הנאה להאכילם. ויש לדון אם רואה שהבעל חי הולך לאכול ובין כך יאכל והוא מקריב לו אי גם אסור שהרי כאן אימו תאכל את החמץ גם אם לא יתן לה. ונראה דמ"מ גם זה הנאה שמגיש לאימו וה"ה לבעל חי שמ"מ יש לו הנאה שמגיש לו.

[ולגבי להאכיל בהמה או עופות שאוכלים רק סוג מאכל של חמץ, מבואר במ"ב (שם) שגם להאכיל בהמה של גוי יש איסור וכדפי' המשנ"ב (ס"ק כ"ז), אולם במשנה ברורה (ס"ק ל"ג) מתבאר שבשעת הדחק ובמקום שאי אפשר באופן אחר יכול ליתן את בהמתו לגוי על פי הקניינים המבוארים ביור"ד

עולה לן א. שיש איסור נגיעה בחמץ, משום שלא בדילי מיניה ויש חשש שמא יבוא לאוכלו [משנ"ב סי' תמ"ו, ס"ק י'].
ב. ביום הכיפורים אפילו שהאיסור אכילה הוי כחמץ שאיסורו כרת וגם לא בדילי מיניה אינשי, ובכל זאת מותר לגעת משום שביום הכיפורים לא אוכלים כלל ממילא הוא זוכר ולא יבוא לאכול, מה שאין כן בפסח שאוכלים שאר דברים יש חשש שמא יבוא לאכול חמץ. וכן הותר לגעת באוכל ביום הכיפורים משום אימת היום [משנ"ב סי' תרי"ב ס"ק ל"ב]. ג. להריח חמץ בפסח הביאור הלכה בסי' תמ"ו ס"א צידד בשם האחרונים לאסור משום שמא יבוא לאוכלו. ועוד דלחז מ"ד כיון שחמץ אסור במשהו נקטינן דריחא מילתא היא. ד. איסור הנאה חל בחמץ וגם להאכיל כלבים של הפקר ולהניח לפניהם אסור [שו"ע תמ"ח סעיף ו']. ה. כאשר לא מניח בפניהם ואח"כ יבואו לאכול שרי, וכמבואר מהשו"ע בסי' תמ"ה ס"א, שפסק שמותר לזרוק חמץ לים ואע"פ שאח"כ דגים באים לאכול, וכ"כ בכה"ח תמ"ה ס"ק ז'. ו. להאכיל לבהמת גוי ג"כ אסור כדין בהמה וחיה של הפקר, אולם אם א"א לו באופן אחר, רשאי למכור לגוי את הבהמה ושהבהמה תהיה אצל הגוי, או שיקנה לו את הרפת ביחד, [משנ"ב ס"ק כ"ז, ובס"ק ל"ג]. ז. האם גם כאשר גופו נהנה נקטינן את האי דינא שמצוות לאו להנות ניתנו, לדעת הרשב"א שרי, ולדעת הר"ן יש לאסור. ח. ונהדר לנידון דידן האם שרי לבן חו"ל ביו"ט של גלויות להאכיל את אמו חמץ ביום השמיני, דהנה מצד איסור הנאה לפו"ר היה צריך לאסור שהרי זה הנאה מאיסור הנאה אולם בנידון דנן יש להתיר לדעת הרשב"א מדין מצוות לאו ליהנות ניתנו שהרי מקיים מצ"ע דכיבוד אב, וגם לדעת הר"ן כיון שאין לו הנאה מגוף החמץ, אולם מצד איסור נגיעה יש לאסור, ובפרט לפוסקים שיום טוב שני שווהו רבנן כיום טוב א' לכל דבריהם וכמבואר במשנ"ב בסי' תמ"ו ס"ק ח', ועיי"ש.

הלכות חג בזהג

ממו"ר הגר"י שורק שליט"א

כוונת המצוות שיש לכוון בליל הסדר

- ❖ דאכילה כמתכוין דמי אך ודאי אין לסמוך על כך, ויש לכוון באכילה לשם מצוה.
- ❖ יש לכוון בברכה שמברכים על אכילת מצה גם על אכילת הכורך וגם האפיקומן.
- ❖ אין לשוחח אחר הברכה עד אחר הכורך. ובדיעבד כשדיבר קודם הכורך אינו חוזר ומברך. ומשום שאין להפסיק בין ברכה לאכילה כתב המ"ב לא לומר זכר למקדש כהלל עד אחר אכילת הכורך.
- ❖ מי ששכח ולא בירך על אכילת מצה יברך לאחר מכן לכתחילה בסמיכות ממש ויאכל עוד כזית. וגם אם לא בירך מיד מכל מקום יברך ויאכל כזית ויזהר לכוון גם על אפיקומן וכורך.
- ❖ כשמברך על אכילת מרור יכוון גם על המרור שבכורך כ"כ הפר"ח (ס"ו תעה), וכן משמע מדברי השו"ע סעי' א' שכתב כדי שתעלה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור גם לכריכה זו.
- הלכות חמץ בפסח**
- ❖ חמץ של גוי אין לו להימצא בבית ישראל אף כשאין אחריות על הישראל כלל. כדי שלא יבוא לאוכלו. ולכן אף חמץ שנמכר לגוי או עובד זר שהשאיר חמץ בבית ישראל, יש לסלקו לאחר המחיצה של רשות הנכרי שיש היכר שלא יבוא לאוכלו והוא רשות הנכרי שהשכר לו שם.
- ❖ אין לשרוף חמץ שנמכר לגוי אף חמץ גמור שמצא אותו בפסח. שבזה מראה שהמכירה שעשה אינה מכירה גמורה, וגם הוא בכלל גזל הגוי.
- ❖ אין להשאיר חמץ במדף אחד בארון או מדף במקרר שאין זה נחשב רשות נפרדת של הגוי והשכרת המקומות לגוי הוא כדי לייחד רשות נפרדת לגוי.
- ❖ חמץ שנמצא ברחוב בפסח אין להרימו על מנת לסלקו דדעת הריב"ש שעובר בכך על ב"י. ובמ"ב הביא את דברי הריב"ש הללו. ואינו חייב לסלקו ולבערו דאין אחריותו עליו ואין חשש שיבוא לאכלו.
- ❖ חמץ שנמצא בחדר המדרגות ראוי לסלקו ולבערו שלא יבוא לאוכלו. ואף שיתכן שהוא מחמץ שנמכר לגוי הרי זה כאבדתו שמוותרת, ויפגמו אותו קודם שמגביהו כדי לבערו.
- ❖ בערב פסח אסור לעשות מלאכה גמורה אחר חצות היום, אפילו היא לצורך החג והוא עושה אותה בחינם, בלי לקבל שכר, ולכן לא יתפור בגדים חדשים. ולא יכבס את בגדיו, וכן לא יסתפר אחרי חצות היום.
- ❖ להלכה ולמעשה נוקטים שאין איסור לעשות מלאכה על ידי גוי, וגם להסתפר ע"י גוי הסכימו האחרונים להקל.
- ❖ אם שכח ליטול את צפרוניו קודם חצות יש להקל ליטול את אפילו ע"י עצמו וא"צ לעשות זאת ע"י נכרי.
- ❖ גם לגבי תספורת יש שכתבו שיכול לעשות על ידי עצמו אחר חצות.
- ❖ אפשר להפעיל מכונת כביסה קודם חצות אפילו שהכיבוס נעשה אחר חצות.

- ❖ קודם שיקדש יכוין שרוצה לקיים מצות קידוש וגם מצות ד' כוסות שכוס של קידוש הוא אחד מארבעה כוסות. ויש נוהגין לומר הריני מוכן לקדש ולקיים מצות ד' כוסות.
- ❖ ראוי לכוון בברכת הגפן של כוס הראשון שאם ירצה לשתות בין כוס הראשון לשני עוד יין ישתה על סמך ברכה זו. וזה כדי שאם לא יסב יוכל לשתות פעם נוספת בהסיבה כ"כ המ"ב.
- ❖ כשלא כוון שיוכל לשתות עוד, אין לו לברך בופה"ג ולשתות אף שלא היסב בתחילה דסמיכין ע"ד הראב"ה שיוצא בלא הסיבה.
- ❖ וכן אם שתה הכוס בהפסק יותר משתיית רביעית, פחות מכדי אכילת פרס, דהוא רק ספק שלא יצא לא יחזור שהוא כמוסיף על הכוסות.
- ❖ גם יש לכוון שמ"מ אינו רוצה להוציא כוס שני בברכת הגפן. ואף דהוא ספק אם אפשר להגביל זמן לחלות הברכה מ"מ לכתחילה יש לכוון כך.
- ❖ טוב לשתות שאר משקים אחר שתיית כוס הראשון. או אם רוצה יכול לשתות אפי' מיץ ענבים. וזה כדי לעכב עיכול שתיית כוס ראשון עד שתית כוס השני ועל ידי זה תחשב הברכה אחרונה גם על כוס ראשון.
- ❖ מעת שמזגו כוס שני אין לשתות שום משקה.
- ❖ גם כשמברך בורא פרי הגפן על הכוס השני יש לכוון שיוכל לשתות עוד יין בהמשך בסעודה למי שאינו רגיל בשאר שבתות ויו"ט רק לשתות כוס הקידוש ואינו שותה בסעודה יין.
- ❖ אם יכול להקדים לשתות כוס רביעי קודם חצות יעשה כן כיון שהוא זמן מצוות ליל הסדר, עד חצות.
- ❖ אם אינו יכול לשתות קודם חצות יש לכוון בברכת בופה"ג של כוס שלישי שאינו רוצה להוציא כוס הרביעי בברכה הגפן, כדי שלא להיכנס בספק ברכה לבטלה בברכת פרי הגפן של הכוס הרביעי דשמא כבר אין בו קיום מצוה.
- ❖ כשנטל ידיו לאכילת כרפס יכוון שלא לצאת ידי חובת חובת נטילת ידים לסעודה פרמ"ג ריש ס"ו תעג במש"ז.
- ❖ כשמברך ברכת בורא פרי האדמה על הכרפס יש לכוון להוציא בברכת בורא פרי האדמה את אכילת המרור בפרט לאוכלים חריין.
- ❖ קודם הגדה יכוון שרוצה לצאת י"ח סיפור יציאת מצרים או יאמר שמכוון לצאת ידי מצות סיפור יציאת מצרים [ח"א].
- ❖ לאלו שנוהגים שאין בני הבית מברכים קידוש לעצמם אלא יוצאים מהבעל הבית יש לבעל הבית לכוון להוציא והם יתכוונו לצאת וכן אלו שאין אומרים את ההגדה בעצמם.
- ❖ דין שתי הכזיתים שאוכלים הוא רק מפני כבוד הברכה ואין צריך אלא לבעל הבית או מי שמברך בנפרד ועכ"פ דין זה הוא רק למי שאוכל משתי המצות השלימה והפרוסה.
- ❖ מצות צריכות כונה, ולכן צריך לכוון באכילת מצה לשם מצוה, ויש דעות שבדיעבד אינו מעכב דבמידי

מורנו הגאון ר' יהודה שורץ שליט"א

רב שכונת הצפון

מברר את דעת החזון איש בעניין בדיקת חמץ בספרים ודן בזה בכמה אופנים וביאורים

אך אם מכר את הפירורים בספרים שלא בדקו אתי שפיר, וצ"ב האם החזון"א צוק"ל מכר את הפירורים שבספרים שלא נבדקו שסגרום.

שוב ראיתי בספר אורחות רבנו שכתב ויתר הספרים עשו בפניהם מחיצה בער"פ מסדין או מחבלים והשכירו את המקום לגוי עכ"ד. ובפשטות גם מכר את הפירורים. אך יש שכתבו שלא מכרו את הפירורים וצריך לעיין כהנ"ל.

ג] עוד מקום עיון הוא מה שראיתי שמביאים דכשהחזון"א צ"ל היה צריך ספר שלא היה בידו בדוק, הלך לאחריהם ומטעם ששם אין חשש שיאכל את הפירורים כיון דהחמץ שייך לאחריהם, והדבר תמוה מאד שהרי חז"ל חששו שמא יבוא לאכול את החמץ ואפילו בחמצו של נכרי חששו, ואפילו בפת עכו"ם האסורה באכילה.

ודבר זה מבואר בבאור הלכה סימן תמ סעיף ב' דכדי שלא ישכח ויאכלנו ודע עוד דאפילו במקום שנוהגין איסור בפת עכו"ם ג"כ צריך מחיצה ולא אמרינן דבלאו הכי בדילי מיניה דלא אמרו כן בש"ס אלא בחמץ של הקדש ומשום דהקדש חמירא דאית ביה מעילה וכולי עלמא זהירי ביה ולא כן בפת גוי שאינו אלא חומרא בעלמא כן כתב ר' מנוח וכן הסכים במאמר מרדכי שלא כרא"מ שרצה להקל בזה עיין שם:

וזה הייתה התקנה משום שמא יבוא לאכול חמץ של אחר שישכח שאינו שלו, ולכן הצריכו מחיצה בפני חמץ של אחר. ואפילו לזמן קצר הצריכו כפיית כלי על החמץ שלא יבוא לאכול כמבואר בשו"ע (ת"מ ב') לגבי גוי שהניח חמץ אצל הישראל.

ורק כשנמצא ביד הנכרי בעצמו או כשאוכל בשלחן אחר ליכא חשש, ואם כן צ"ע השמועה הנ"ל דמה בכך שהחמץ הוא של אחר הא חששו שבטעות יאכל ויניח לפיו הפירורים.

וכנראה שהשומע לא דק בגופא דעובדא, ובאמת שמוכר באורחות רבנו שספר ר"פ כי הוא לא מכר את ספריו כי נזהר מלהשתמש בהם בעת הסעודה וכן אמר למרן, ומרן צוק"ל בפסח כשהי' זקוק לספר ללמוד ולעיין הי' שואל מר"פ, והיינו שהיו אלו ספרים שהיו בחזקת נקיים ולכן השתמש בהם ולא בגלל שהיו אלו ספרים של אדם אחר ודו"ק.

ד] כתב החזון איש (סימן קכד) דאם מכר את החדר לנכרי אפשר שאי"צ סגירת הדלת ואף אם נכנס באקראי לית לן בה דהא לא אסרו חכמים לכנוס בביתו של נכרי בפסח עכ"ד. יש כאן ספק לדינא מה נקרא אקראי. ויש שהביאו שלמעשה החזון"א לא התיר להיכנס יותר מפעם אחת להוציא דברים ממקום שהיה מכור לנכרי. ויש להסתפק האם יותר מפעם אחת אינו אקראי או שלא היה מתיר למעשה אף באקראי להיכנס למקום הנכרי (שלא הורה למעשה כקולא שבספרו). וכשנכנס פעם אחת אין חשש כלל.

ה] לאור דברי החזון"א יש מקום להסתפק לגבי חדר מדרגות האם יכול להשכיר לנכרי כדי שלא יצטרך לנקותם ולבדקם, האם כיון שאינו שוהה בחדר מדרגות רק עובר שם הרי זה תשמיש ארעי, או דילמא כיון שזהו דרך תשמישו כל השנה אין זה נחשב ארעי זהו קביעותו ויש חשש שמא יבוא לאכול חמץ.

הנה ידוע ומפורסם דעת מרן החזון איש צוק"ל (סי' קט"ז ס"ק י"ג וסקי"ח) שחייבין מדינא לבדוק ספרים שמשמש בהן במשך השנה ולפעמים יש בהם חמץ ומשום חשש פירורים שישנם בספרים בודקים אותם ואם מוצאים מבערים אותם קודם הפסח או אם רוצה לעשות בפניהם מחיצה עושה. וכן מובא במעשה רב קע"ח ובמעשה רב השלם כתב ז"ל כל הספרים חייבים בבדיקה משום דלפעמים משתמשים בהם בשעת הסעודה.

וכתב החזון"א ואף שאמרו בגמ' (פסחים ז ב) פירורים לא חשיבי ואינו עובר בבל יראה מכל מקום זהו דוקא לענין חיוב ביטול שאינו צריך, אבל אכתי יש חשש שיבוא לאכול וחייב בדיקה ולכן דינו כמו בחמצו של עכו"ם שאע"פ שאין עובר עליו בבל יראה מכל מקום תיקנו שעושה בפניו מחיצה שמא יבאו לאכול (ס"ס קט"ז) עכ"ד.

וכן מפורסם דנהג החזון"א למעשה לבדוק ספרים כדי להשתמש בהם בפסח (ולא היה ספרים מיוחדים שנשמרו כל השנה לפסח נקיים). ונעשה דבר זה על ידי כמה שסייעו בבדיקת הספרים דף אחר דף כשיטתו שהוא חיוב גמור מדינא אם רוצה להשתמש בספרים בפסח. [ומכל זה תימה על אחד שהשיב כשנשאל האיך ניתן להשתמש בסידורים בבית הכנסת שלא נבדקו והשיב דינו שאנחנו מקפידים על כך בבית, ותמוה אטו היא חומרא בעלמא שנוהגים בזה, הרי החזון"א אחז כן מדינא, והרי גם בבית הכנסת חישגן שמא יאכל, ונחשב אף כחמצם של באי בית הכנסת עד כדי כך שהבדיקה היא בכרכה, וצע"ג].
ושלחנו לשאול לאחד מיוחד מבאי ביתו של החזון"א צוק"ל היושבים ראשונה וכו'. ז"ל המכתב לכבוד הרה"ג ר' ... שליט"א הנני בזה לשאול ולברר קמי דכת"ר בכמה אנפי עיקולי ופשוטי בדעת החזון"א צוק"ל בניגע לדיני חמץ בפסח ואחלה פני כת"ר הרמה שיעמידני על האמת. ויש במעשה רב זה של החזון"א כמה חקירות בביאור הדבר ובמה שנוגע למעשה, ותורה היא וללמוד אנו צריכים.

א] האם אצל החזון"א צ"ל היו משתמשים בספרים [אורחים או בני הבית] בשעת האכילה שמשום כך יש חשש שמא נכנס חמץ בספרים, או שהחשיב כמקום שעלולים לפתוח אותו באמצע האכילה, והרי כאוצרות יין ושמן. [או שמטעם אחר רצה החזון"א צוק"ל שיבדקו את הספרים]. והושב לנו שהחזון"א עצמו היה פעמים אוכל בעת לימודו.

ב] מאחר שהחזון"א צוק"ל שם בסוף הסימן כתב דפירורים שעבר עליהן הפסח אסורים בהנאה, א"כ לכאורה גם לאחר הפסח צריכים לבדוק בספרים ששמו בצד כדי שלא יבוא לאכול ולהנות מהם. כמבואר בשו"ע שצריך לבדוק אחר הפסח את החמץ כדי שלא יכשלו בחמץ שעבר עליו הפסח. האם הדין באמת שבודקים ספרים אחר הפסח או שנהי דהפירורים אינה נחשבת הנאה. ורק בפסח שהוא איסור חמץ חששו חז"ל שמא יבואו לאכול שהוא איסור אכילת חמץ אבל לאחר הפסח לא שייך קנסא בדבר שאין בו הנאה ולא יבוא להשהות בשבילו את החמץ. אמנם הרי על עצם האיסור להנות כתב שלא חילקו חכמים ואם כן יצטרכו אף לבדוק מה"ט.

בר מן דין גם אם היה מועיל דזה ארעי, נראה שעצה זו אנשים אינה תופסת מעיקרה דצ"ע אם משכיר את הרשות לגוי אי יכול להשתמש ברשות זו שימוש הרגיל. שהרי זה גילוי דעת שאין ההשכרה אלא לפנים וכמו כן יש להסתפק בחצר משותפת ורוצה להשכיר לגוי ולא לשהות רק לעבור דרך שם האם מהני או לא.

[ו] אמנם לכאורה צריך עיון בכל חידושו של החזו"א דאיך יש לחשוש שיבוא לאכול פירורים שהם קטנים ומאוסים בעיני אנשים אצלם פירורים הינם מוקצים ואף פעם לא ישימו לפיהם פירורים ובפרט שהם בספרים.

ובשלחן ערוך (סימן שח סעיף כז) פסק: עצמות שראויות לכלבים, וכן קליפות הראויות למאכל בהמה, ופרורים שאין בהם כזית, מותר להעבירם מעל השלחן. והיינו שמה שמותר לטלטלם הוא רק בגלל שהם מאכל בהמה ואם כן מדוע צריך בדיקה לפרורים הרי אדם בדיל מאלו עד שבמום שין בהמות הינם מוקצים.

[ז] והיה מקום לומר שאה"נ ליכא חששא אמיתית שיאכל, אלא דלא פלוג רבנן ולא נתנו דבריהם לשיעורים ולכן אף אם נפשו

של אדם קצה בהם מ"מ חייבוהו חכמים לבערו. אין משמעות החזו"א כן שכתב דפרורין שעבר עליהם פסח אסורין ואף ע"ג דלא שייך לחוש שמא לא הפקיר בלב שלם מ"מ נראה דלא חילקו חכמים, משמע דהאיסור אחר הפסח הוא מסיבת לא פלוג אבל החיוב אינו מצד שלא חילקו וצ"ע כנ"ל.

[ח] ולכן נראה לבאר דהחשש הוא לא שיאכל את הפרורים בפני עצמם אלא חששו שמא יפולו הפירורים לתוך המאכל או התבשיל ויאכלנו ופרורים אלו לא יתבטלו דאין לחמץ ביטול בפסח.

ועיין בבאור הלכה סימן תמ סעיף ב. שכתב מסתימת הפוסקים משמע דל"ד פת שאפשר לאכלו תיכף בנטילתו כמו שהוא אלא אפילו מיני חמץ שא"א לאוכלם כ"א אחרי אפיה ובישול ג"כ חיישינן שמא ישכח ויקחו ויבשלו וצריך מחיצה וחזינן דהחשש הוא לכל מיני צורות אכילה של החמץ וא"כ ה"ה פירורים שיאכלו בתערובת יש לחוש להם.

ובזה ניתן לבאר שא"צ לחפש אחר פירורים כחמץ שעבר עליו הפסח שכיון שבתערובתו יתבטלו מחמת שהינם פגומים לכן א"א להכשל בהם וא"צ לבדוק.

המשך מעמ' 2

שמענו לתקן איזה תקונים בבית הכנסת ובבית המדרש וכן במרחץ וזה תלוי לפי ראות עיני המורים לפי מעב העיר ובכלל צריכים לברוח מפני היתירים כאלו שיש בהם זלזול מועד.

ומעשה הדיוט הותר לעורך המועד כגון לתלות מסמר לתמונה, למשל כשרוצה לתלות בסוכה. ומכל מקום הרבה דברים יש בזה ספק האם נחשב מעשה אומן או לא. ולמשל גיהוץ בגדים גיל מותר לעשותו במועד. אך גיהוץ כפלים אסור כמבואר בס' תקמ"א ג' ומ"ב ח'. וכן תפירה רגילה נחשב מעשה אומן.

ויש דברים שמותר אף שהוא מלאכה גמורה כמבואר בסימן תק"מ שם כתב השו"ע שמותר ליטול גבשושית שבבית. וכתב המשנה ברורה סימן (ס"ק ז) שהוא כדי שלא יתקל בס ומותר ליטול אפי' כדרכו דאף על גב דמלאכה גמורה היא ונשבת חייב על זה משום בונה ואינו דבר האבד ולעורך המועד בעלמא אינו שרי כי אם בשינוי אפילו הכי מתירן אפילו כדרכו משום דנטילת גבשושית לית בה טורח [ב"י].

ומאיך לעשות מלאכה בפחדים מותר רק כשניכר שהוא לעורך המועד כמבואר בס' תקל"ג ב'. ובמ"ב תקלה ב. ובענין רחיצת רכב אסור לעשותו אף כשלא כיוון מלאכתו למועד. ואין זה נחשב צורך המועד. כמו כן אסור להכין לטגן ולבשל מאכלים לעורך אחר המועד.

ובענין היתר לעשות דאין לו מה שיאכל הביא המשנה ברורה דעות שזה רק כשאין לו כלל והביא בשער העיון (סימן תקמב ס"ק יא) ולפי זה בחול המועד פסח לא משכחת להחזיר לעשות מלאכה משום דאין לו מה יאכל, דהא על כל פנים יש לכל אחד מישראל מצות לכל ימי החג ומחצית השקל:

ואסרו אפילו אמירה לנכרי במלאכות בחול המועד. ואסרו גם משא ומתן אף שאינו כרוך במלאכות וכיום כל משא ומתן כרוך בהרבה מלאכות של כתיבה ועוד, וחדבר חמור יותר. ויש עוד הרבה פרטים בעניני כבוס, וכתיבה.

והמתבונן יראה שאין הלכות המועד פשוטים כלל. ובאמת שהחיי אדם בהלכות חול המועד כתב לדון בכל מלאכה ומלאכה מל"ט אבות מלאכה האסורים בשבת איך דינם בחול המועד.

כללו של דבר אין החול המועד חול אלא מועד וכולל הרבה דינים שנובעים מכך וחילוקי גדרים והרבה פרטים חלוקים זה מזה וצריך לידע וללמוד את המעשה המותר והאסור.

ויהי רצון שנוכח לשמור את החג הפסח ולעשותו כהלכתו וככל מצוותיו. ויקווים בנו מה שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו.

הללוהו עבדי השם

באגרת התשובה לרבינו יונה (אות ג') זה לשונו את השם אלוקיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע וכו'. והיה כי יאמרו עליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, והגדתם לבנכם לאמר: העבודה היא שאנו חייבים להיות עבדי השם. יהי שמו מבורך לעולם ולעולמי עולמים, אשר ברא כל היצור לעבוד לפניו, שכל הנקרא בשמו ולכבודו בראו, ולנו חלק ונחלה בעבודתו יותר מכל הלשונות, אשר הוציאנו מארץ מצרים להיות לו לעבדים, והעבד חייב לעשות עבודת רבו עיקר מלאכתו. ואם יעשה עבודת עצמו עיקר אין זה מידת העבד כי אם רוע לבבו בחזקת עבודת רבו, ומסיים רבינו יונה, לפיכך אנו חייבים לעשות עיקר מלאכתנו התורה והמצוות ויראת שמים ומעשים טובים, והוא שאמרו חז"ל באבות דר"נ ר' יהודה הנשיא אומר העושה תורתו עיקר ומלאכתו טפילה, עושין אותו עיקר לעולם הבא הרי מפורש ברבינו יונה ככל הנזכר דמחמת יציאת מצרים נכנסו בעול המצות יותר משאר האומות. וזה הטעם שבהרבה מצוות התורה מזכירה התורה זכר ליציאת מצרים. דחזיבם מגיע מחמת יציאת מצרים. וכן הוא מפורש בספרי למה מזכירים על כל מצוה ומצוה יציאת מצרים, כשיגזור עליהם ולא יקבלו עליהם יאמר להם עבדי אתם. [וזה מה שכתב האורחות חיים להרא"ש], שכל מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים, אף באנוכי השם אלוקיך אינו מאמין. היינו שאם אינו מקיים המצות שמחויב מחמת יציאת מצרים אינו מאמין באלוקיך שמיחד שמו על עם ישראל יותר משאר האומות. ומסיים האו"ח וזה סגולת ישראל וזה יסוד כל התורה].

הכרת הטוב יסוד הגאולה

בדרכי מוסר מהג"ר יעקב ניימן מביא את המדרש כל הכופר בטובתו של חברו סוף כופר בטובתו של מקום שמצינו אצל פרעה שנאמר עליו ולא ידע את יוסף כאילו אינו מכירו לבסוף כפר בטובתו של הקב"ה שנאמר מי השם אשר אשמע ומבאר שהיא תליה בהא. שאם היה מכיר טובה לא היה כופר.

ומביא לכך דוגמא שהרי לא יתכן שאדם שהיה רעב וצמא ומתגלה לו בית שמקבל שם אוכל ומשקה ולא ישאל לאח"מ מי עשה לי כל אלה ויודה לו. ורק אדם שהינו גם משולל מתכונת הכרת הטוב יכול להתעלם.

וכן הוא בעולם הזה שיש לאדם כל טוב. לא יתכן שלא ירצה להודות למי שעשה את כל זה ולע כרחק שאם יש בו מידת הכרת הטוב אינו יכול לכפור. [ובאמת שזה היה דרכו של א"א לכל אחד שהיה אוכל אצלו].

ומסיים הר' ניימן שזכה לראות את החפץ חיים זצוק"ל איך שהיה מקפיד על הכרת טובה ולכן היה המאמין הגדול. והגאולה באה על ידי משה רבינו שכולו היה הכרת הטוב. וכל מעשיו היו לפי זה.

התורה מקור חיותנו

ויאמר אנכי אלקי אביך אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים. ויש להתבונן מה הענין של הסנה שנתגלה הקב"ה למשה רבינו ע"י. ולאח"מ נמשך ויכוח בין משה רבינו לקב"ה.

ובאמצע אומר לו משה ואנוכי ערל שפתיים רצה בזה לומר שאי אפשר לו שיהיה שליח לדבר. והקב"ה משיב לו מי שם פה וגו' רש"י שמות (פרק ד יא) מי שם פה וגו' מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: או מי ישום אלם מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך, ואת משרתיו חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין ההורגים מי עשאם עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת: הלא אנכי, ששמי ה' עשיתי כל זאת:

קשה אם כן מאי קאמר "ולספקלטורים ההורגים, מי עשאם עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת" והלא משרתיו כבר נעשו חרשים ולא שמעו למצות פרעה בהריגתו וגם פרעה לא נתאמץ אחר זה במצות הריגתו, כדלעיל (ב, טו ד"ה ויבקש).

ועוד, שממדרש נעשה צוארו כעמוד של שיש, משמע שעל ידי זה ניצל. ואחר כל זאת אומר משה להשם. שלח ביד תשלח.

וע"ב מה פשר כל הדברים הללו. ונראה בהקדם דברי ר' יחזקאל אברמסקי שהביא מדברי הסבא קדישא ר' יוזל מנאוורדק שלמד אצלו בצעירותו אמר לו דע לך במה תוכל לעבור את כל החיים כרצון השם. אך ורק ע"י שתדע שאין מצואות בעולם מלבד האמור בתורה. מה שכתוב בתורה ורק זו היא מצואות אמתיות. שר' יוחנן בן זכאי אמר לאספינוס קיסר פתחו ליה בבא, נפק. כי מטא להתם, אמר: שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא! א"ל: מיחייבת תרי קטלא, חדא, דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא! ותו, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי? א"ל: דקאמרת לאו מלכא אנא,

איברא מלכא את, דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך, דכתיב: והלבנון באדיר יפול, ואין אדיר אלא מלך, דכתיב: והיה אדירו ממנו וגו', ואין לבנון אלא ביהמ"ק, שנאמר: החר הטוב הזה והלבנון; ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא? (גיטין דף נו) והלא מסכן את עצמו ואת כל שליחותו ומדוע עשה כן. אלא שזה היה ברור בעיני ר' יוחנן שזה מצואות ברורה ופשוטה שאין מה להימנע לאומרה. וביאר בזה גם עדותיך שעשועי אנשי עזתי מי הם אנשי עזתי, ממי לוקחים עצה רק עדותיך.

וזה היסוד שנמסר למשה רבנו כשהקב"ה מתגלה לו בהנהגה נסית קבועה של השראת השכינה במקום הקודש מקום של תורה.

כשמשא אומר שהוא ערל שפתיים. משיב לו הקב"ה מי שם פה לאדם או מי ישום אילם וכו' והשאלה מה רוצה בכך והרי זה מה שנעשה שהוא אינו יכול לדבר כראוי. אבל באמת הקב"ה השיב לו יש מצואות שאפשר לדבר לא רק עם הפה וכששמתי כח דיבור בפה אוכל לשים כח הדיבור בכל צורה שהיא וכן שאר הכוחות. מי אמר שזה הצורה.

ויותר מכך היתה בזה תשובה תבונן גם בהצלתך הרי היה שם כמה דברים שהיו סיבה להצלתך אף שהיה די בכך שפרעה לא יכל לדבר אלא שאני מנהיג את העולם כולו בנס ולא דוקא בהכרח להצלה שבלא זה לא תיהיה הצלה אלא הכל משתנה למען הצלתך והצלת קיום עם ישראל.